

Interreg

Līdzfinansē
EIROPAS SAVIENĪBA

Latvija – Lietuva

Daugavpils Ruģeļu mitrāja rāpuļu sugas

Interreg

Līdzfinansē
EIROPAS SAVIENĪBA

Latvija – Lietuva

Izstrādāts Pārrobežu projekta “Latvijas un Lietuvas pārrobežu reģiona pilsētu mitrāju bioloģiskās daudzveidības kopīga saglabāšana”, (“Joint nature-based preservation of climate change/humans-threatened urban LV-LT cross-border wetlands umbrella biodiversity by innovative solutions, reintroduction and joint management”) UrbUmbrella Nr. LL-00232 ietvaros.

Pupiņš M., Čeirāns A., Nekrasova O. (2025): Daugavpils Ruģeļu mitrāja rāpuļu sugas. – Latgales zoodārzs, 10 lpp.

Fotogrāfija uz vāka: Parastais zalktis *Natrix natrix*

Daugavpils Ruģeļu mitrāju teritorijas rāpuļu sugas

Projekta teritorijā ir reģistrēta bagāta rāpuļu sugu daudzveidība: šeit ir konstatētas 6 rāpuļu sugas.

Rāpuļi

1. Sila ķirzaka	<i>Lacerta agilis</i>
2. Pļavas ķirzaka	<i>Zootoca vivipara</i>
3. Austrumu glodene	<i>Anguis colchica</i> – Jauna suga Latvijai, atrasta 2021. gadā
4. Parastais zalktis	<i>Natrix natrix</i>
5. Parastā odze	<i>Vipera berus</i>
6. Purva bruņurupucis	<i>Emys orbicularis</i>

Sila ķirzaka (*Lacerta agilis*)

Aizsardzības statuss: ĪAS, SG 3, HD IV, BC II.

Projekta teritorijā suga sastopama reti un nevienmērīgi.

Pieaugušu īpatņu kopgarums parasti sasniedz 18–25 cm, no kuriem aptuveni divas trešdaļas veido aste. Ķermenis ir robusts, ar relatīvi platu galvu un spēcīgām kājām, kas pielāgotas aktīvai kustībai pa substrātu. Zvīņas ir granulozas, muguras virspusē ar nelielām, raksturīgi izkārtotām plakandzeltenām vai baltām punktiņveida zīmēm, ko norobežo tumšākas līnijas. Krāsojums variē – mugura var būt brūna, pelēcīga vai zaļgani brūna. Reproductīvās sezonas laikā tēviņi izceļas ar spilgti zaļu sānu un muguras krāsojumu, kas kalpo kā vizuāls signāls teritorijas aizsardzībā un mātīšu piesaistē. Mātītēm raksturīgs piesardzīgāks krāsojums – brūngans tonis ar skaidri izteiktām svītrām un tumšiem ovāliem plankumiem sānos.

Biotopu izvēlē dod priekšroku atklātiem vai pusatklātiem sauszemes biotopiem ar mozaīkveida struktūru. Suga ir izplatīta sausās pļavās, kāpās, virsājos, mežmalās, izcirtumos un gar ceļmalām, kur substrāts ir labi drenēts un saulains. Svarīgi ir arī mikrobiotopi – grauzēju alas, zemsedzes spraugas un veģetācijas aizsegs, kas nodrošina efektīvu slēpšanos un ziemas guļas iespējas.

Pļavas ķirzaka (*Zootoca vivipara*)

Suga izplatīta visā Projekta teritorijā, sastopama bieži.

Pieaugušu īpatņu kopgarums parasti sasniedz 14–18 cm, no kuriem apmēram puse ir aste. Ķermenis slaidš, galva nedaudz atdalīta no kakla, kājas proporcionāli īsākas nekā līdzīgām sugām (piem., sila ķirzakai). Zvīņas ir gludas, cieši sakārtotas, nodrošinot labu kustību slēgtā veģetācijā un mitrā biotopā. Muguras krāsojums parasti brūns vai pelēcīgs ar tumšākām sānu joslām un sīkām plankumainām struktūrām. Dažiem tēviņiem reproduktīvās sezonas laikā vērojams dzeltenīgs vai oranžīgs vēderpuses tonis. Mātītes krāsojums vienmērīgāks, ar garenisku gaišu svītru muguras vidū.

Biotopu izvēle ir cieši saistīta ar mitru un mēreni atklātu veģetāciju. Suga sastopama purvainās pļavās, mitrās mežmalās, kūdras purvos, grāvju malās, kā arī skraju mežu un krūmāju biotopos. Tai būtiski ir mikrobiotopi ar pietiekamu segumu un substrāta mitrumu – sūnu lakas, zāļu puduri, krituši koka stumbri un lapu kaudzes, kas nodrošina termoregulācijas un slēptuves iespējas. Suga ir diurna un īpaši aktīva siltākās diennakts stundās, izmantojot sauli ķermeņa temperatūras uzturēšanai.

Austrumu glodene (*Anguis colchica* Nordmann)

Jauna suga Latvijai, atrasta 2021. gadā. Suga Projekta teritorijā sastopama reti.

Morfoloģiski šī suga raksturojas ar iegarenu, cilindrisku ķermeni, kura garums parasti sasniedz 20–40 cm. Ķermenis ir gluds un pārklāts ar sīkām, spīdīgām zvīnām, kas piešķir tam metālisku nokrāsu. Krāsojums variē no pelēcīgi brūna līdz vara vai bronzas tonim; tēviņiem bieži ir vienmērīgāks tonis, savukārt mātītēm un jaunajiem īpatņiem var būt tumša, gareniska līnija muguras centrā. Dažkārt novērojamas tumšas sānu svītras. Vēders parasti ir tumšāks – pelēcīgs vai melns. Glodenēm atšķirībā no čūskām ir redzamas acu plakstiņu kustības. Galva ir neliela un nenosakāmi atdalīta no ķermeņa, aste gara. Pēc astes zaudēšanas tā var daļēji atjaunoties, taču tā kļūst īsāka un citā krāsojumā.

Suga apdzīvo dažādus biotopus – lapu koku un jauktos mežus, mežmalas, krūmājus, pļavas ar kuplu veģetāciju, dārzu un lauksaimniecības teritorijas. Būtuks ir blīvāks augsnes segums un slēptuves, piemēram, krituši baļķi, akmeņi, lapu un zaru kaudzes, kas nodrošina aizsardzību no plēsējiem un palīdz termoregulācijā. Glodene ir lēna, bieži uzturas zemsedzē un lielākoties ir krēslas un nakts aktīva, pielāgota dzīvei slēptā vidē. Barojas galvenokārt ar bezmugurkaulniekiem – kailgliemežiem, sliekām un kukaiņiem.

Parastais zalktis (*Natrix natrix*)

Suga izplatīta visā Projekta teritorijā, sastopama bieži.

Neindīga čūska Latvijā, viena no Latvijas raksturīgākajām rāpuļu sugām. Pieauguši zalkši parasti sasniedz 80–120 cm garumu, retāk līdz pat 150 cm. Ķermenis ir apaļš, bet ne tik drukns kā odzēm, un galva ir nedaudz atdalīta no kakla, veidojot maigāku kontūru. Zalkša visraksturīgākā iezīme ir dzeltenie vai gaiši oranžie puslokveida plankumi galvas sānos, tieši aiz acīm, kas veido tā saukto “dzelteno ausu” zīmi. Ķermeņa krāsojums parasti ir tumši zaļš, brūngans vai pelēks ar smalkiem, tumšiem punktiem vai šķērsvītrām. Zemādas puse parasti gaišāka – balta, dzeltenīga vai pelēcīga ar melnām mozaīkas veida zīmēm. Zalkša acīm ir apaļas zilītes, kas norāda uz aktīvu dienas dzīvesveidu. Aste ir gara un pakāpeniski sašaurinās.

Apdzīvo mitras un saulainas vietas. To visbiežāk var sastapt pie dīķiem, ezeriem, upēm, grāvjiem, purviem un applūstošiem zālājiem. Zalktis bieži uzturas mežmalās, pļavās un dārzu tuvumā, kur netālu atrodas ūdenstilpes.

Parastā odze (*Vipera berus*)

Suga Projekta teritorijā sastopama reti.

Vienīgā indīgā čūska, kas sastopama Latvijā. Tā ir samērā neliela – parasti 50–70 cm gara, mātītes bieži vien ir nedaudz garākas un drūknākas nekā tēviņi. Odzes ķermenis ir spēcīgs, viegli cilindrisks, ar skaidri atšķiramām zvīnām. Raksturīgākā pazīme ir zigzagveida tumša svītra pa muguras vidu, kas kontrastē ar pārējo ķermeņa krāsu. Tēviņiem mugura nereti ir pelēka vai sudrabaini pelēka, bet mātītes biežāk brūnganas, vara vai tumši brūnas. Galva ir trijstūrveida un nedaudz platāka par kaklu, uz tās var saskatīt raksturīgu V veida zīmi.

Odzes sastopamas saulainās mežmalās, izcirtumos, krūmājos, purvu malās un pļavās ar retu veģetāciju. Svarīgi, lai biotopā būtu pietiekams mitrums un grauzēju populācija, kas ir to galvenais barības avots. Odzēm patīk arī saules sakarsēti akmeņi un baļķi, kur tās var sasildīties pēc nakts atdzišanas. Latvijā īpaši bieži odzes var redzēt pavasarī, kad tās iznāk no ziemas migām un aktīvi meklē sauli.

Eiropas purva bruņurupucis (*Emys orbicularis*)

Ļoti reta suga Projekta teritorijā, zināma viena 1980.g. atradne (Pupiņš, Pupiņa 2007). Aizsardzības statuss: ĪAS, SG 0, HD II, IV, BC II.

Karapakss (augšējais vairogs) ir gluds, ovāls, nedaudz izliekts un kustīgi savienots ar plastronu (apakšējais vairogs). Pieaugušo bruņurupuču karapaksa garums ir līdz 210 mm, bruņurupuča svars ir līdz 1 kg. Bieži vien karapaksam nav skaidri izteiktu plankumu. Plastrons ir tumšpelēks vai melns, kā arī dzeltenīgs ar lieliem tumšpelēkiem plankumiem.

Eiropas purva bruņurupucis Latvijā apdzīvo saldūdens ūdenstilpes: nelielus ezerus, līčus, zivsaimniecības dīķus, vecupes, zemos purvus ar pietiekamu ūdens spoguļa platību. Tie dod priekšroku stāvošām ūdenstilpēm vai ūdenstilpēm ar lēnu straumi, dūņainu dibenu un ar bagātu ūdens un pieūdens veģetāciju, ar sauli labi apsildītām ūdenstilpēm. Kā barības ūdenstilpes bruņurupuči izmanto arī nelielas ūdenstilpes, kuras vasarā var arī izžūt. Latvijas klimatiskos apstākļos iespējai sasildīties purva bruņurupuču dzīvē ir īpaša nozīme, tādēļ ir svarīgi, lai biotopā būtu tam ērtas vietas: kritušu koku stumbri, zāles ciņi utt. Sugas barības spektru sastāda ūdens bezmugurkaulnieki: gliemeži, odu un maksteņu kāpuri, ūdensvaboles, spāru kāpuri, sliekas u.c., arī mugurkaulniekus: kurkuļus, tritonus, vades, zivis.

Interreg

Līdzfinansē
EIROPAS SAVIENĪBA

Latvija – Lietuva

Izstrādāts Pārrobežu projekta “Latvijas un Lietuvas pārrobežu reģiona pilsētu mitrāju bioloģiskās daudzveidības kopīga saglabāšana”, (“Joint nature-based preservation of climate change/humans-threatened urban LV-LT cross-border wetlands umbrella biodiversity by innovative solutions, reintroduction and joint management”) UrbUmbrella Nr. LL-00232 ietvaros.

Pupiņš M., Čeirāns A., Nekrasova O. (2025): Daugavpils Ruģeļu mitrāja rāpuļu sugas. – Latgales zoodārzs, 10 lpp.